

Lauri Hussar
Riigikogu

Teie: 15.09.2026 nr 2-3/15-602

Meie: (kuupäev digiallkirjas) nr 13-
1/2297-1

Vastus kirjalikule küsimusele regionaal- ja maaelu toetuste tuleviku kohta

Austatud härra Hussar

Esitasite 15.09.2026 kirjaga nr 2-3/15-602 regionaal- ja põllumajandusministrile vastamiseks Riigikogu liikme Jaanus Karilaiu esitatud kirjaliku küsimuse regionaal- ja maaelu toetuste tuleviku kohta.

Tunnustame Läänemaa omavalitsuste ja arenguorganisatsioonide juhte aktiivse osalemise eest Euroopa Liidu järgmise rahastusperioodi arutelus. Jagame pöördumise keskset lähtekohta: kui Eesti soovib vähendada regionaalseid arenguerinevusi, peab see väljenduma ka investeringute tegelikus territoriaalses jaotuses. Üksnes üle-eestiliste meetmete olemasolu ei taga veel regionaalset tasakaalu. Seetõttu on Regionaal- ja Põllumajandusministeerium seisnud riigiplaani ettevalmistamisel nii piisavate regionaalpoliitika vahendite kui ka kogu riigiplaani tugevama regionaalse suunamise eest.

Valitsus leppis 15. septembril kokku Euroopa Liidu 2028–2034 eelarveperioodi toetuste esialgse jaotuse. Euroopa Komisjoni ettepaneku kohaselt on Eestile ette nähtud ligikaudu 6,5 miljardit eurot, millest valitsuse esialgne jaotus hõlmab ligikaudu 5,5 miljardit eurot. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi (edaspidi REM) haldusala vastutada on esialgse jaotuse järgi ligikaudu 2,13 miljardit eurot. Sellest moodustavad suure osa ühise põllumajanduspoliitika vahendid ning lisaks suunatakse Eesti otsustusruumis olevatest vahenditest 546 miljonit eurot põllumajanduse, maaelu, toidutootmise ja toidujulgeoleku tugevdamiseks.

Tegemist on esialgse jaotusega, mis on aluseks edasistele läbirääkimistele Euroopa Komisjoniga ja riigiplaani koostamisele. Meetmete täpne sisu, mahud ja tingimused kujundatakse edasise protsessi ning partneritega konsulteerimise käigus.

Kirjalik küsimus hõlmas järgmisi teemapüstitusi, millele vastame alljärgnevalt:

1. Kas vastab tõele, et järgmisel Euroopa Liidu rahastusperioodil on ettevõtluse, kohalike omavalitsuste ja kogukondade toetamiseks kavandatud ligikaudu poole vähem vahendeid kui käimasoleval perioodil? Palun esitada võrreldavad summad ning tuua välja, milliste programmide ja meetmete rahastamine väheneb või suureneb.

Osaliselt vastab väide tõele. Otseselt REM-i regionaalvaldkonda suunatud vahendite maht on praeguses esialgses jaotuses väiksem kui käimasoleval EL eelarveperioodil ning kõiki seniseid tegevusi ja kavandatud uusi lahendusi samas mahu ellu viia ei ole võimalik. Samas ei ole põhjendatud võrrelda ainult REMi regionaalmeetmete eelarveridu, sest osa seni REMi kaudu rakendatud tegevustest on järgmises perioodis kavandatud teiste ministeeriumide meetmetesse.

Valitsuse ettepanekus on REM-i regionaalvaldkonna tegevustele kavandatud kokku 203,6 miljonit eurot. Sellest 75 miljonit eurot on kavandatud tulevikukindlate teenuste ning piirkondade innovatsiooni- ja arenguvõimekuse kasvatamiseks, 43,6 miljonit eurot kohaliku kogukonna võimestamiseks, 30 miljonit eurot KOVide kriisivalmiduse ja turvalisuse suurendamiseks, 25 miljonit eurot idapiirialade kohanemiseks geopoliitiliste väljakutsetega, 20 miljonit eurot liikuvuse ja ühistranspordi arendamiseks ning 10 miljonit eurot regionaalse konkurentsivõime ja ettevõtluse arendamiseks.

Praeguse ja järgmise perioodi kogusummasid ei ole võimalik täielikult üks ühele võrrelda, sest muutunud on Euroopa Liidu eelarve ülesehitus, fondide struktuur ning ülesannete ja meetmete jaotus ministeeriumide vahel. Iga programmperioodi alguses lepatakse kokku uus komplekt meetmeid ja programme vastavalt kokkulepitud prioriteetidele ja püstitatud eesmärkidele. Samuti ei ole järgmise perioodi lõplik rahastamise maht veel kokku lepitud.

Võrreldes nii praegusel perioodil kasutada oleva rahastuse kui ka REM-i järgmise perioodi esialgse ettepanekuga on valitsuses kinnitatud jaotuses väiksemas mahu kavandatud eelkõige KOVide teenuste ümberkorraldamist, kohaliku algatuse ja LEADERi toetusi ning piirkondliku ettevõtluskeskkonna tugevdamist. Samuti ei sisaldu praeguses jaotuses regionaalset finantsinstrumenti.

Kitsalt REM-i regionaalvaldkonna toetusmahtude vähenemise alusel ei saa samas teha järeldusi selle kohta, kas ja mil määral ettevõtluse, kohalike omavalitsuste ja kogukondade toetamise võimalused piirkonniti tegelikult vähenevad. Kohalikud omavalitsused saavad taotleda toetust ka mitmete teiste valdkondade meetmetest, kuid esialgse jaotusettepaneku alusel ei ole võimalik nendest omavalitsuste investeringutesse suunatavat mahtu hinnata. Valitsuse põhimõttelise valikuna suunati regionaalse ettevõtluse toetamise vahendid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eelarvesse. Selleks on eraldatud 108 mln eurot, mis sisaldab ka ettevõtlus- ja tööstusalade arendamist. Seda summat kavandatakse koos teiste ettevõtluspoliitika suundadega kasutada muu hulgas nende toetusmeetmete jätkamiseks või asendamiseks, mida seni on rakendanud REM-i regionaalvaldkond (regionaalse ettevõtluskeskkonna investeringud, idapiirialade ettevõtlus, maaettevõtete toetamine, ettevõtlustoetused LEADERist jne). Samamoodi ei saa kogukondade toetamist taandada üksnes LEADER meetme rakendamisele, vaid koostööd kogukondadega saavad teha kõik ministeeriumid, kellel on vajadus tagada enda poliitikate tõhus elluviimine kohalikul tasandil.

Seega ei pea ma õigeks taandada küsimust üksnes sellele, kas regionaalvaldkonna kogumaht väheneb poole võrra. Olulisem on hinnata, millised võimalused jäävad KOVidele, ettevõtetele ja kogukondadele tegelikult kättesaadavaks ning millised regionaalarengu probleemid jäävad praeguse rahastuse juures lahendamata. Seda vaadet on täpsemalt selgitatud kolmanda küsimuse vastuses.

2. Milliseks kujuneb järgmisel Euroopa Liidu rahastusperioodil LEADERi ning teiste otseselt maaelu, kohaliku ettevõtluse ja kogukondade arengut toetavate meetmete rahastamine? Kas REM on hinnanud võimaliku rahastamise vähenemise mõju?

Kohaliku algatuse toetamiseks on praeguses esialgses jaotuses kavandatud 43,6 miljonit eurot. Läbirääkimiste käigus suurenes LEADERile kavandatud summa esialgselt 25 miljonilt eurot

43,6 miljonile eurole. See on oluline samm edasi, kuid summa jääb käimasoleva perioodi tasemest endiselt oluliselt madalamaks. Lisaks tegi valitsus põhimõttelise otsuse suurendada LEADERi eelarvet riigiplaani 2031. aasta vaheülevaatuse käigus (summa täpsustamata). Kuna jaotusettepaneku summa lepidi kokku 15. septembril ning tegemist ei ole REM-i esialgse ettepanekuga, ei ole selle rahastustaseme mõju piirkondadele praegu veel võimalik terviklikult hinnata.

REM peab oluliseks säilitada LEADERi keskne põhimõte: kohalikud inimesed peavad saama ise otsustada, mida nende piirkonnas kõige rohkem vaja on. LEADERi mõju ei piirdu kogukondlike tegevustega. Selle kaudu on toetatud kohalikku ettevõtlust, teenuseid, turvalisust ja kriisivalmidust, kohaliku toidu tootmist ning piirkondade identiteeti.

Uuel perioodil kavandame samal ajal LEADERi süsteemi reformimist ja killustatuse vähendamist, ühendades senised maa- ja rannapiirkondade võrgustikud ning suurendades sünergiaat maakondliku tasandi arendustegevusega. Maapiirkondade fookusena kavandasime muu hulgas head elukeskkonda ja maaelu toetavat ettevõtlust, kohalikku toitu, kogukonnateenuseid, turvalisust ning paigaidentiteedi tugevdamist. Täiendavad fookused olid seatud ranna- ja sisevete kalanduspiirkondadele. Piiratuma eelarve korral tuleb koos piirkondadega üle vaadata ka senised fookused ja hinnata, kas neid on võimalik samas mahu jätkata või tuleb fookusi kitsendada.

Oluline küsimus on ka KOVide võimekus kohandada teenuseid rahvastikumuutustega. Selleks kavandatud 75 miljonit eurot võimaldab esialgse hinnangu järgi toetada ligikaudu 12 suuremat teenuste ümberkorraldamise projekti – näiteks ühe KOVi teenusvõrgu terviklikku ümberkujundamist või maakondliku ühisteenuse arendamist. Kõigi teenusvõrgu muutmist vajavate piirkondadeni selle mahuga jõuda ei ole võimalik.

Samuti jääb praegusest jaotusest välja REM-i kavandatud regionaalne finantsinstrument, mille eesmärk oli parandada kapitali kättesaadavust piirkondades, kus ettevõtte asukoht ja kinnisvara madalam tagatisväärtus raskendavad investeeringute rahastamist.

3. Milliste konkreetsete rahastamisotsuste ja meetmetega kavatseb valitsus tagada, et järgmise Euroopa Liidu rahastusperioodi vahendite võimalik vähenemine ei suurendaks Eesti piirkondlikke arenguerinevusi ega kiirendaks elu, töökohtade ja teenuste koondumist suurematesse keskustesse?

See on REM-i jaoks riigiplaani koostamise ja elluviimise edasise protsessi üks keskseid küsimusi. REM-i senine regionaalarengu seire näitab, et piirkondlikud erinevused on mitmes valdkonnas jätkuvalt suured. Seetõttu tuleb riigiplaani edasise ettevalmistamise käigus hinnata meetmete koosmõju, mitte ainult üksikute regionaalpoliitika meetmete mahtu. Eesmärk peab olema tagada, et Euroopa Liidu vahendite kasutamine ei suurendaks piirkondlikke arenguerinevusi ega kiirendaks elu, töökohtade ja teenuste koondumist üksikutesse suurematesse keskustesse.

Praegusel EL-i rahastusperioodil on ühtekuuluvuspoliitika toetusi määratud Harjumaale (31.08.2026 seisuga) 1368 eurot elaniku kohta ja väljapoole Harjumaad 1320 eurot elaniku kohta – sisuliselt võrdselt. Samal ajal on Harjumaa EL-i ühtekuuluvuspoliitika mõistes enamarenenud ja ülejäänud Eesti vähemarenenud piirkond. Tulenevalt Eesti väiksusest käsitletakse Eestit tervikuna üleminekupiirkonnana, millele kehtivad ühtsed reeglid. Seetõttu sõltub piirkondlike erisustega arvestamine suurel määral riigisisestest valikutest.

Tugev Harjumaa on kogu Eesti arengule vajalik ning Tallinna rahvusvaheline konkurentsivõime vajab tugevdamist. Samal ajal tuleb järgmise perioodi investeeringute

kavandamisel arvestada Harjumaa ja teiste piirkondade erinevaid lähtekohti ning pöörata piisavalt tähelepanu arenguvõimaluste tugevdamisele väljaspool Harjumaad.

REM-i ettepanek riigiplaani ettevalmistamisel oli seada kogu riigiplaanile selge eesmärk: riigiplaani meetmed toetavad Eesti mitmekeskesuselise arengut, pidurdavad rahvastiku ja majandustegevuse koondumist pealinnapiirkonda ning tugevdavad väljaspool Harjumaad ja idapiirialadel asuvate piirkondade arengut. Selle mõõtmiseks pakkusime valitsusele välja konkreetse tulemusnäitaja: keskmine toetus elaniku kohta regionaalset arengut oluliselt mõjutavates meetmetes oleks väljaspool Harjumaad vähemalt kolm korda suurem kui Harjumaal ning idapiirialadel omakorda suurem kui mujal väljaspool Harjumaad.

Välja pakutud tulemusnäitajas valitsus hetkel kokku ei leppinud, kuid valitsus andis REM-ile ülesande töötada koos teiste ministriumidega välja toetuste regionaalse mõju eesmärgid, mõõdikud, sihttasemed ja nende saavutamist tagavad rakendusmehhanismid ning esitada need valitsusele kinnitamiseks koos riigiplaaniga 2027. aasta sügiseks. See tähendab, et regionaalset mõju tuleb hakata süsteemselt arvestama ka teiste valdkondade meetmete ja investeeringute kavandamisel, pöörates eraldi tähelepanu idapiirialadele.

Selle kokkuleppe praktiline tähendus peab olema see, et regionaalne mõju ei ole üksnes hinnang, mis antakse meetmele pärast raha jagamist, vaid eesmärk, mida arvestatakse juba meetme kavandamisel. Kui väiksema omaavalitsuse omafinantseerimise võimalused on piiratud, tuleb seda toetuse tingimustes arvestada. Kui investeeringuid on vaja rohkem väljaspool suuremaid keskusi, peavad seda toetama ka meetmete tingimused. Riigiplaan peab võimaldama kasutada piirkondlikke eelarveid, diferentseeritud toetusmäärasid, omafinantseeringu erisusi ja teisi kohapõhiseid lahendusi vastavalt piirkondade tegelikele vajadustele.

Regionaalpoliitikat kujundab kogu valitsus iga kord, kui otsustatakse, kuhu läheb tee, kool, ettevõtlustoetus, riigiteenus või suurem investeering. Seetõttu ei saa regionaalne tasakaal jääda riigiplaanis üksnes ühe ministri vastutuseks.

REM-i vaade on seega selge: avaliku raha kasutamisel tuleb luua rohkem arenguvõimalusi ja investeeringuid väljaspool Harjumaad ning pöörata eritähelepanu idapiirialadele. Selle kõrval tuleb tagada KOVide võimekus oma teenuseid ümber korraldada, piirkondade tugevam arendusvõimekus, kohaliku algatuse säilimine ning ettevõtluse arenguvõimalused väljaspool Harjumaad.

Valitsuse 15. septembri otsus on oluline vaheetapp, mitte riigiplaani koostamise lõpp. Saavutatud on kokkulepe, et regionaalset mõju tuleb kujundada üle kogu riigiplaani, mitte ainult REM-i meetmete kaudu. Järgmine ülesanne on muuta see põhimõte konkreetseteks eesmärkideks, mõõdikuteks ja meetmete tingimusteks, mille koostamisel arvestatakse piirkondade tegelikke vajadusi ja eripärasid.

REM seisab edasises protsessis selle eest, et regionaalne tasakaal oleks riigiplaani läbiv ja mõõdetav eesmärk ning et KOVidele, kogukondadele ja ettevõtetele jääksid piisavad tööriistad oma piirkonna arengu juhtimiseks. Riigiplaani edukust tuleb lõpuks hinnata mitte selle järgi, millise ministri eelarvereaal raha paikneb, vaid selle järgi, kas investeeringud aitavad tugevdada piirkondlikke keskusi, säilitada inimestele vajalikud teenused ning luua töökohti ja arenguvõimalusi üle Eesti.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Hendrik Johannes Terras

Regionaal- ja põllumajandusminister

Teadmiseks: Riigikantselei

Kaire Luht
5885 1371 kaire.luht@agri.ee